

Література.

1. Abeysinghe T. Deterministic seasonal models and spurious regressions / T. Abeysinghe // J. Econom. – 1994, № 61. – P. 259–272.
2. Bhattarai K. The role of labour demand elasticities in tax incidence analysis with heterogenous labour / K. Bhattarai // J. Whalley Empirical Econ, 1999. – № 24. – P. 599 – 601.
3. Haque N. A macroeconometric model for developing countries / N. Haque, K. Lahiri, P. Montiel // IMF Staff Papers, 1990. – № 38. – 336 p.
4. Turk H., Simpson R.L. Institutions and social exchange. N.Y., 1971.
5. Возжеников А.В., Прохожев А.А. Государственное управление и национальная безопасность России. – М.: Изд-во РАГС, 1999. – 46 с.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України». – Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39.
7. Лебедева, Н. Н. Институциональная экономика. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 1999. – С. 33–34.
8. Лібанова Е. М. Перспективи трансформації соціальної сфери України / Е. М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2004. – № 1–2. – 54 с.
9. Меркель, В., Круассан, А. Формальные и неформальные институты в дефектных демократиях // Политические исследования. – 2009. – № 2. – С. 20.
10. Система економічної безпеки держави / Під заг. ред. д.е.н., проф., заслуженого економіста України Сухорукова А.І. / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. – К.: ВД «Стилос», 2009. – 685 с.
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2004 р. № 724р «Про схвалення Концепції демографічного розвитку на 2005 – 2015 роки.
12. Україна. Національний звіт з людського розвитку 2001 «Сила суспільної взаємодії». – К.: ПРООН, 2002. – 113 с.
13. Флигстин, Н. Поля, власть и социальные навыки: критический анализ новых институциональных течений // Экономическая социология. – 2008. – Т. 2. – 55 с.

УДК 352:711.3:338.43

Владислав Карпенко

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

У статті проводиться аналіз показників оцінювання ефективності впровадження програм розвитку сільської місцевості; визначаються напрями залучення представників сільських рад до процесу розробки, обговорення та впровадження програм розвитку сільських територій.

© Карпенко В.В., 2011.

Ключові слова: ефективність управління, критерії ефективності, комплексний розвиток, сільська територіальна громада.

➤ Результати впровадження останніми роками державних програм розвитку сільської місцевості показують їхню низьку ефективність. У той же час, однією з передумов даного процесу є аналіз результативності основних показників, моніторинг та перевірка ефективності заходів. Дотримання концепції демократичного врядування, комплексного розвитку сільських громад, у свою чергу, передбачає вдосконалення даної системи оцінювання, враховуючи опрацювання показників результативності, залучення в цей процес громадськості тощо. Це надасть можливості поступовому розвиненню громадянського суспільства, покращенню умов життя сільського населення, прискоренню темпів розвитку аграрного сектору.

➤ Проблемам, пов'язаним з ефективністю в системі державного управління, присвячено чимало наукових робіт. Так, Г.В. Атаманчук, Д.Н. Бахрах, В.І. Добренков, В.К. Колпаков, О. Кузьмін, О.В. Кузьменко, О. Марков, А.Ф. Мельник, П.І. Надолішній, М. Попов, Л.Л. Приходченко, Т. Проценко, І.М. Слепеньков, О.А. Тихомиров та інші науковці досліджували теорію ефективності державного управління, а також удосконалення кількісних і якісних показників (критеріїв) оцінювання діяльності управлінських структур. Деякі роботи присвячено питанням ефективності в галузевому розрізі, наприклад, В.Г. Андрійчука, М.В. Зубця; В.В. Юрчишина – оцінюванню результативності аграрної політики [2], В.М. Незамайкіна – стратегіям розвитку природних ресурсів у Російській Федерації, а також критеріям оцінювання ефективності управління природно-ресурсним комплексом території [13]. В.В. Антонов, Л.М. Зайцева, С.О. Качанов, І.Є. Польська, С.М. Серьогін В.О. Федюшичев [12] та інші зорієнтовували свою увагу на вдосконаленні методики оцінювання рівня соціально-економічного розвитку області, адміністративного району, міст обласного підпорядкування. Ґрунтовними є роботи російських науковців: А.В. Курочкіна, Л.В. Сморгунова [5], дослідників Інституту оцінки програм і політик (www.iopp.ru) О.М. Беляєва, Л.В. Полякова, Д.Б. Циганкова [4; 8] щодо теоретичних підходів до ефективності державного управління. Вагомими є напрацювання міжнародних організацій (ООН [6], ЄС [14] та ін.), роботи з впровадження світової практики в українських організаціях (наприклад, Шведського національного бюро аудиту [3; 7]).

➤ Тобто, в дослідженнях вищевказаних авторів ідеться, передусім, про методологію й загальні критерії ефективності державного управління або про загальну систему оцінювання соціально-економічного стану окремих територіальних одиниць (індекси соціально-економічного розвитку країни в цілому, регіонів, міст). Однак у даних роботах не простежено розробку критеріїв і методів оцінювання ефективності державних цільових програм розвитку сільської місцевості.

➤ Метою даної статті є обґрунтування підходів до запровадження критеріїв оцінювання ефективності програм розвитку сільських територій, необхідності залучення до даного оцінювання представників сільських громад.

➤ Усвідомлюючи необхідність удосконалення індикаторів (показників) Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року [1] (оскільки її завдання й заходи спрямовано на вирішен-

ня значної кількості проблем розвитку сільської місцевості), а також інших програм комплексного й сталого розвитку сільської місцевості та сільських громад, розглянемо провідні наукові підходи з урахуванням світового досвіду.

Класифікація індикаторів сталого розвитку ООН та ЄС складається із чотирьох основних груп: соціальних, економічних, екологічних та інституційних. Десять принципів напрямів індикаторів сталого розвитку в ЄС окреслено так: економічний розвиток; бідність та соціальна винятковість; старіння населення; здоров'я; зміни клімату землі та енергія; виробництво та споживання; менеджмент природних ресурсів; транспорт; глобальне управління; глобальне партнерство [14].

Л.М. Зайцева, В.В. Антонов та інші дослідники Дніпропетровського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України для оцінювання соціально-економічного розвитку областей, районів та великих міст, удосконалюючи наявну модель, пропонують використовувати 35 показників, поєднаних у чотири блоки: економічного розвитку; соціального розвитку; фінансових показників рівня розвинення об'єкта; показників екологічного стану [12].

В.Г. Андрійчук, М.В. Зубець, В.В. Юрчишин звертають увагу на особливості використання конкретних показників розвитку аграрного сектору, що є критеріальними. Наприклад, частка сільського господарства у ВВП; кількість сільськогосподарських працівників, зайнятих у економіці країни та деякі інші показники мають стійку часову тенденцію до зниження, підтверджену багаторічною світовою практикою [2, с. 124-125]. Так, додана вартість сільськогосподарської галузі може зростати, а її відносна величина у ВВП – знижуватися.

С.В. Кукарцева в кандидатській дисертації «Механізми забезпечення комплексності регіонального розвитку промисловості» пропонує здійснювати моніторинг корпоративного управління за безпекою регіону через систему інтегрованих індикаторів-показників, згрупованих за екологічними, соціальними й економічними критеріями. Слід зауважити, що визначені в даній роботі екологічні індикатори переважно розглядають витратну бюджетну частину, спрямовану на охорону та контроль за станом довкілля [10].

Корисним є досвід російських та білоруських колег. Так, наприклад, учені Інституту економіки й організації промислового виробництва Сибірського відділення Російської Академії наук у розробленому системному модельно-методичному інструментарії для оцінювання державних регіональних політик (ex ante оцінка), моделювання регіонального розвитку й міжрівневих відносин «СИРЕНА» (синтез регіональних і народногосподарських рішень, керівники – академік А.Г. Гранберг та д.е.н. С.А. Суспіцин) використовують 66 індикаторів, структурованих за чотирма ієрархічними рівнями. Серед індикаторів першого рівня – економічні (виробництво, фінанси); ринкова активність населення (споживчий ринок, ринок праці, індекс ринкових цін); якість життя [11].

Колеги з Республіки Білорусь 1996 року на виконання рішень конференції «Хабібат II», Міністерство архітектури й будівництва в співпраці із Міністерством статистики й аналізу та ДП «БЕЛНИИПГРАДОСТРОИТЕЛЬСТВА» розробили національну систему показників сталого розвитку населених пунктів. Назви та напрями восьми модулів показників відповідають рекомендованим зазначеною конференцією, але безпосередньо самі показники розроблено та запропоновано фахівцями відповідно до потреб та стану розвитку Білорусі [9].

Тому, використовуючи аналіз чинної нормативної бази, а також напрацювання науковців, визначимо показники, які можна було б використовувати для моніторингу та оцінювання ефективності впровадження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, а також для оцінювання комплексного розвитку сільських територіальних громад, відокремивши індикатори, пов'язані тільки з результативністю аграрного виробництва. Наведений список не є вичерпним, а лише узагальнений за чотирма групами:

I. Економічна група та фінансові показники:

1. Частка продукції рослинництва й тваринництва в загальних обсягах виробництва сільськогосподарської продукції.

2. Індекс виробництва сільськогосподарської продукції.

3. Частка сільськогосподарської продукції, яка постачається на експорт, частка імпорту та експорту сільськогосподарської продукції вітчизняного виробництва на душу населення.

4. Стан розвитку органічного сільського господарства (частка органічної продукції в експорті та на внутрішньому ринку).

5. Динаміка відповідності сільськогосподарської продукції світовим стандартам.

6. Частка зайнятих у сільській місцевості.

7. Частка зайнятих у виробництві сільськогосподарської продукції.

8. Динаміка розвитку самозайнятості сільського населення, зокрема несільськогосподарського виробництва (переробка продукції, сільський зелений туризм тощо).

9. Кількість зареєстрованих суб'єктів сільськогосподарського виробництва, у тому числі фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих та виробничих кооперативів тощо.

10. Індекс запровадження нових прогресивних технологій у сільськогосподарському секторі.

11. Кількість залучених інвестицій у розвиток виробництва та переробку сільськогосподарської продукції.

12. Стан газифікації сільської місцевості.

13. Стан доріг із твердим покриттям.

14. Видатки бюджету на душу населення в сільській місцевості, у тому числі за окремими напрямками (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соцзабезпечення тощо).

15. Питома вага власних доходів бюджетів сільських територіальних громад.

16. Стан розвитку фінансових установ у сільській місцевості, у тому числі кредитних спілок, фондів розвитку сільських громад тощо.

II. Соціальний розвиток:

1. Співвідношення середньомісячних заробітних плат у сільській місцевості та прожиткового мінімуму, середнього рівня зарплат по країні.

2. Рівень та динаміка захворюваності, а також вилікування у сільській місцевості.

3. Природний приріст/скорочення населення в сільській місцевості; співвідношення з показниками по країні в цілому.

4. Показники міграції; середнього віку життя тощо.

5. Динаміка обсягу реалізації побутових послуг у сільській місцевості.

III. Екологічні показники:

1. Стан запровадження альтернативних засобів, у першу чергу, відновлюваної, енергетики (вітрянні, сонячні станції; опалення за допомогою соломи та залишків від деревообробки тощо).

2. Стан відновлення ґрунтів (в тому числі захист від ерозії ґрунтів).

3. Стан впровадження заходів з утилізації та переробки побутових відходів.

4. Дотримання умов забезпечення запасів риби в природних та штучних водоймах, диких звірів у лісових масивах і угіддях.

5. Відновлення ресурсів чистої питної води.

IV. Інституційний розвиток:

1. Участь сільського населення в розробці та впровадженні державної політики розвитку сільської місцевості.

2. Стан розвитку громадських організацій у сільській місцевості.

3. Стан розвитку партнерства між органами влади всіх рівнів у розвитку сільської місцевості.

Запровадження збалансованої шкали показників (індикаторів) результативності програм розвитку сільських територій на державному та місцевих рівнях надасть можливість забезпечувати дієву систему відстежування ефективності та результативності їх реалізації, прийняття зважених рішень щодо поточного вдосконалення управлінських стратегій.

З метою оцінити на практиці запровадження принципів демократичного врядування, комплексного розвитку, співучасті та партнерства у процесі підготовки та реалізації Державної цільової програми розвитку українсько-

го села на період до 2015 року, протягом 2010-2011 років проведено соціологічне опитування сільських та селищних голів, представників сільських та селищних рад Вінницької, Івано-Франківської, Миколаївської, Херсонської, Одеської областей та АР Крим (усього в опитуванні взяли участь 156 осіб), оскільки саме сільські голови та представники сільських громад мають безпосереднє відношення до заходів та очікуваних результатів даної програми. Результати даного опитування не є репрезентативно стабільними, однак динаміку оцінювання можна сприймати як аналітичний матеріал.

За даними проведеного дослідження, можна констатувати, що більшість осіб, які є сільськими головами, мають вищу (65%) або незакінчену вищу (8%) освіту; середню спеціальну освіту здобули 23% опитаних; середню – 4%. Для значної кількості респондентів даний термін головування не є першим. Так, на час анкетування, середній термін перебування на посаді сільського голови складав 5,5 років.

Понад половини опитаних сільських голів здобули знання та навички з підготовки програм та контролю за їх виконанням (58%) під час заходів, організованих та проведених обласними й районними державними адміністраціями та радами або проектами міжнародної технічної допомоги. Однак варто також зазначити, що 42% опитаних не проходили жодних навчань з окреслених питань (дивись рис. 1).

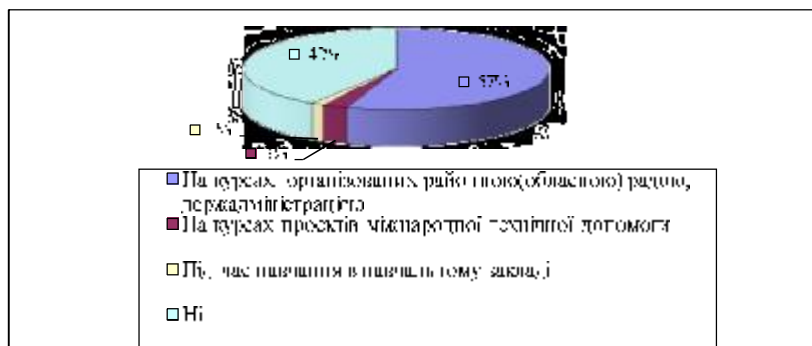

Рис. 1. Аналіз відповідей сільських голів про навчання з підготовки програм та контролю за їх виконанням

Інформація про залучення сільських голів до процесу розробки програм розвитку сільських територій є такою: безпосередньо чи опосередковано брали участь тільки 5% опитаних у розробці державних програм, 8% – обласних, приблизно 85% ніколи не займалися такою діяльністю, а 10% не були поінформованими про можливість даної участі.

Стан справ щодо прийняття програм районного рівня є дещо кращим. Так, 62% опитаних залучалися до розробки районних програм розвитку сільських територій, і тільки 5% не знали про їхнє існування (однак жоден із респондентів не зазначив, що дане питання його не цікавить).

Результати опитування про організацію оприлюднення програм розвитку сільських територій, затверджених органами різного рівня є такими: тільки 12% респондентів організували на рівні села колективне обговорення державних програм, 20% – обласних програм, 60% – районних програм.

За результатами попередніх оприлюднень, представники сільських громад мали можливість внести корективи, рекомендації до вищезазначених програм. Приблизно 93% респондентів не подавали такі пропо-

зиції до загальнодержавних програм тому, що їх не було (82%), або вони не мали інформації про ці програми (11%). Покращується ситуація із просуванням пропозицій до обласних програм: від 82% сільських громад такі пропозиції не подавалися, оскільки їх не було, або була відсутня інформація (8%). Найактивніше беруть участь у розробці районних програм розвитку сільських територій: пропозиції щодо вдосконалення таких програм надійшли від представників майже 2/3 територій (67%) (див. табл. 1).

Підготовка пропозицій до програм розвитку сільських територій представниками сільських територіальних громад (за результатами анкетування)

Чи подавали Ви, Ваша громада пропозиції до програм розвитку сільських територій, і чи було ці пропозиції враховано?			
Варіанти відповідей	До загальнодержавних програм	До обласних програм	До районних програм
ТАК та повністю враховані	0%	3%	5%
Так , але вони тільки <u>частково</u> враховані	1%	8%	43%
Так , але вони <u>не враховані</u> зовсім	6%	9%	19%
Ні , тому що в нас не було таких пропозицій	82%	72%	26%
Ні , не подавали, тому що ми нічого не знали про ці програми	11%	8%	7%

Спонукають до висновків відповіді опитаних про залучення до виконання національних та регіональних програм: тільки 11% сільських голів відчують себе причетними до виконання загальнодержавної програми розвитку села, 16% – до виконання обласних програм,

і 58% респондентів – до виконання районних програм (див. табл. 2). Однак чимало сільських голів зазначали, що доручення вони отримують постійно, на відміну від відповідного фінансування на впровадження зазначених доручень, тобто «завдання – так, а гроші – ні!».

Таблиця 2

Залучення до виконання програм розвитку сільських територій представниками сільських громад (за результатами анкетування)

Яким чином Ви, як сільський голова, залучені до виконання державних, обласних та районних програм розвитку сільських територій?			
Варіанти відповідей	загальнодержавної програми	обласної програми	районної програми
Так, Ви отримуєте доручення та бюджетні кошти на виконання конкретних заходів	11%	16%	58%
Ні, участі у виконанні програм Ви не берете	89%	84%	42%

Не менш важливим заходом для впровадження програм розвитку є відслідковування їх результатів, тобто поточний моніторинг та оцінювання ефективності. На жаль, представники сільських громад нечітко розуміють необхідність та важливість своєї участі в цьому процесі. Так, тільки кожен шостий сільський голова відчуває свою причетність до процесу оцінювання державних та кожен п'ятий – обласних програм розвитку сільських те-

риторій (із них тільки чверть віддані цьому повністю, інші – частково). Зазначимо, що в оцінюванні впровадження районних програм беруть участь дві третини сільських голів. При цьому майже п'ята частина опитаних зовсім не знає про можливість участі в таких процедурах, але жоден із респондентів не зазначив, що він не цікавиться даним питанням (див. результати табл. 3).

Таблиця 3

Ставлення до участі в процесі оцінки впровадження програм розвитку сільських територій сільськими головами (за результатами анкетування)

Чи відчуваєте Ви свою причетність до участі в процесі оцінки впровадження програм розвитку сільських територій?			
Варіанти відповідей	загальнодержавної програми	обласної програми	районної програми
ТАК , повністю	4%	5%	22%
Частково	12%	16%	46%
Скоріше Ні	62%	57%	24%
Мені це не цікаво	0%	0%	0%
Ні , тому що я не знаю, що такі оцінювання проводяться	22%	22%	8%

У зв'язку з цим можна проаналізувати ставлення сільських голів до програм розвитку територій та їх відповідності нагальним проблемам на селі. Так, тільки 40% опитаних сприймають державні програми як такі, що мають на меті вирішувати актуальні проблеми в сільській місцевості. А 60% представників місцевих органів влади зовсім не підтримують таку позицію (причому 4% з них навіть не замислювалися над цим), із чого

можна зробити висновок про апатію та часткову зневіру. Іншою є ситуація з обласними програмами – половина респондентів співвідносить завдання даних документів з актуальними проблемами села. Про програми районного рівня близько 70% опитаних зазначили, що їхні заходи повністю або частково відповідають нагальним потребам сіл (див. табл. 4).

Таблиця 4

Співвідносність програм розвитку сільських територій сільськими головами з актуальними проблемами (за результатами анкетування)

Чи відповідають, на Вашу думку, заходи програм розвитку сільських територій нагальним потребам Вашої сільської ради?			
Варіанти відповідей	загальнодержавної програми	обласної програми	районної програми
ТАК, повністю	4%	3%	7%
Частково	35%	46%	64%
Скоріше Ні	57%	46%	27%
Не задумувався над цим	4%	5%	2%

Одним із заходів поточного моніторингу впровадження регіональних програм є звітування про їхнє виконання відповідними органами влади. Зазначимо, що 70% опитаних сільських голів брали участь у заходах, де обласна чи районна влада звітували про виконання

програм розвитку сільських територій. Однак мешканці тільки 30% сіл мали можливість почути це публічно на виїзних звітах районної влади про виконання районних програм розвитку сільських територій (див. рис. 2).

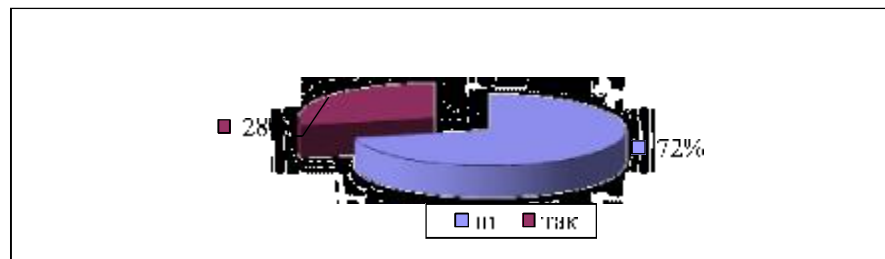

Рис. 2. Аналіз відповідей сільських голів щодо виїзних звітів районної влади про виконання районної програми розвитку сільських територій

Можна припустити, що результатом такого ставлення як районних, обласних влад, так і самих представників сільських громад до процесу розробки, впровадження та моніторингу виконання програм розвитку сільських територій є здебільшого їхня формалізація, а не фактичні дії, спрямовані на покращення соціально-економічного стану на селі. Підтвердженням цього є відповіді сільських голів про наявність позитивних змін у селах завдяки впровадженню державних та регіональних програм розвитку сільських територій: 64% опитаних не відчують таких змін. Тобто, представники тільки третини сіл констатують результативність даних програм. При

цьому майже 95% респондентів вказують на необхідність термінового збільшення бюджетів сільських рад.

Проаналізувавши проведені анкетування, можна наполягати на необхідності вдосконалювати інформаційне забезпечення процесу розробки та впровадження програм розвитку сільських територій. Так, тільки 35% опитаних підтверджують повну або часткову наявність доступу до інформації про загальнодержавні програми розвитку села (текст програми, порядок використання коштів тощо), половина опитаних – до обласних програм, приблизно 80% респондентів – до районних програм розвитку сільських територій (див. табл. 5).

Таблиця 5

Доступність інформації про програми розвитку сільських територій: текст програм, порядок використання коштів, та інше (за результатами анкетування сільських голів)

Чи є доступною для Вас інформація про програми розвитку сільських територій (текст програм, порядок використання коштів, тощо)?			
Варіанти відповідей	загальнодержавної програми	обласної програми	районної програми
ТАК, повністю	13%	20%	31%
Частково	22%	28%	51%
Скоріше –НІ	65%	52%	18%

Варто зосередити увагу на тому, що майже в половини сільських громад розроблено місцеві (на рівні сільської ради) стратегічні програми розвитку. Але 10% сільських

голів констатують факт повної відмови від розробки даних програм, а 5% взагалі не поінформовані про дану можливість (результати анкетування подано на рис. 3).

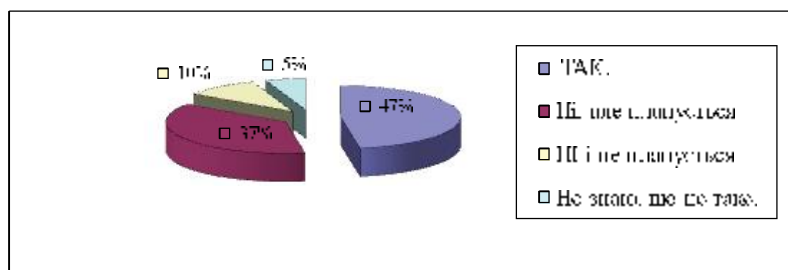

Рис. 3. Аналіз відповідей сільських голів щодо наявності розроблених стратегічних програм розвитку на рівні сільських територіальних громад

Мабуть, не випадковою є констатація відповідей сільських голів про відповідність зусиль вищих органів влади в сприянні розвитку сільських територій: тільки 3% опитаних вважають, що представники керівних органів влади роблять достатньо для розвитку сільської місцевості, 52% вказують на частковість таких дій, а 45% (майже половина!) впевнені, що профільні міністерства і представники Парламенту є бездіяльними.

Висновки

Узагальнюючи проаналізоване вище, можна зробити наступні висновки:

У процесі реалізації заходів з розробки та впровадження програм розвитку сільських територій необхідно застосовувати нові механізми залучення представників сільських громад, здійснювати інформування про проекти програм, урахувати пропозиції та актуальні потреби під час доопрацювання та затвердження національних, обласних та районних програм розвитку сільських територій (на необхідність даних змін вказують 84% опитаних сільських голів). На сьогодні наявність інформації про місцеві програми розвитку сільських територій, залучення до їх затвердження, впровадження та відстеження результатів найпрозоріше відбувається на рівні районів. На рівні державних програм залучення й зацікавленість представників сільських громад майже відсутні, що свідчить про невідповідність між реальними потребами сільських територій та розробленими національними стратегіями.

Одним із механізмів удосконалення процесу стеження ефективності програм розвитку сільських територій має бути перехід від внутрішнього оцінювання до зовнішнього інформування, запровадження системи широкого повідомлення громадськості завдяки ЗМІ про заходи та результати впровадження програм на державному та місцевому рівнях. Інформація та знання мають бути доступними не тільки органам державної влади та місцевого самоврядування, а й виборцям, політикам, громадським організаціям та професійним спілкам. Важливим є розуміння, самоусвідомлення кожним мешканцем сільських громад своєї ролі в процесі впровадження даних програм.

Необхідним є запровадження елементів зовнішнього оцінювання впровадження державних і регіональних програм розвитку сільських територій із залученням соціологічних служб, громадських організацій та професійних об'єднань. Отримана достовірна інформація надасть можливість проведення в разі необхідності поточного коригування програм, у тому числі й показників результативності.

Отже, розробка рекомендацій та конкретних заходів на законодавчому рівні щодо удосконалення оцінки

ефективності програм розвитку сільської місцевості потребує подальших наукових досліджень.

Література.

1. Постанова КМ України від 19 вересня 2007 року №1158 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1158-2007-%EF>.
2. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / Андрійчук В.Г., Зубець М.В., Юрчишин В.В. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
3. Аудит адміністративної діяльності: Теорія та практика / Пер. з англ. В. Шульги. – К.: Основи, 2000. – 190 с.
4. Беляев А. Оценивая эффективность реформы: новые технологии оптимизации государственной и отраслевой политики / А. Беляев, Д. Цыганков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.politanaliz.ru/articles_389.html – Назва з екрану.
5. Государственная политика и управление. Учебник. В 2 ч. Часть 1. Концепции и проблемы государственной политики и управления/ Под ред. Л.В.Сморгунова. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОСПЭН), 2006. – 384 с.
6. Группа Организации Объединенных Наций по оценке (ГООНО). Нормы оценки в системе ООН. 29 апреля 2005 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uneval.org/documentdownload?doc_id=21&file_id=126 – Назва з екрану.
7. Збірник досліджень з ефективності роботи державних організацій України/ Шведське нац. Бюро аудит; Шведський ін-т держ. упр.; Кол. авт. – К., 2003. – 154 с.
8. Измерения эффективности и оценивание в государственном управлении: международный опыт [Електронний ресурс]. – М.: ГУ-ВШЭ, 2005. – (Препринт WP8/2005/01. Москва, ГУ-ВШЭ). – Режим доступу: http://www.hse.ru/data/711/313/1234/WP8_2005_01.pdf.
9. Клевко Э.Н. Система показателей по оценке устойчивого развития населенных мест Республики Беларусь (опыт разработки и внедрения) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iopp.ru/pub/18may06/M2.doc. – Назва з екрану.
10. Кукарцева С.В. Механизм забезпечення комплексності регіонального розвитку промисловості: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.01 [Електронний ресурс] / С.В. Кукарцева; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. – К., 2006. – 19 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2006/06ksvrrp.zip>.
11. Материалы к семинару № 3 (27.01.05): Политика и управление в регионах: новые подходы в оценивании

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.politanaliz.ru/articles_478.html. – Назва з екрану.

12. Методологія комплексної оцінки рівня соціально-економічного розвитку області та її адміністративно-територіальних одиниць / [Л.М. Зайцева, В.В. Антонов, С.М. Серьогін та ін.]; наук. та заг. ред. Л.М.Зайцевої. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2003. – 132с.

13. Незамайкин В.Н. Комплексное управление природными ресурсами территорий / В.Н.Незамайкин. – М.: Экзамен, 2006. – 191 с.

14. Перга Т. Індикатори сталого розвитку в ЄС в умовах глобальної модернізації. / Т. Перга // Глобальна модернізація і сталий розвиток. Матеріали конференції Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – 2006. – С.165–171.

УДК 338.43

Сніжана Козир

ДОСВІД КРАЇН З РОЗВИНУТОЮ ЕКОНОМІКОЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Охарактеризовано державне управління сільського господарства за кордоном, як складний механізм, що включає інструменти впливу на доходи фермерів, структуру сільськогосподарського виробництва, аграрний ринок, соціальну структуру села, міжгалузеві та міжгосподарські відносини. Основним змістом аграрної політики більшості економічно розвинутих країн є державна підтримка аграрного сектору за допомогою різного роду субсидій, дотацій і пільг.

Ключові слова: державне управління, фінансова підтримка держави, дотації, пільги.

Державна підтримка сільського господарства одна з найбільш важливих складових аграрного сектору [1]. Вивчення та узагальнення світового досвіду господарювання з метою його використання в українських реаліях можна розглядати як один з можливих механізмів удосконалення системи фінансування сільськогосподарських підприємств.

Механізм фінансування сільськогосподарських підприємств на різних стадіях виробничого циклу вимагають детального розгляду. Теоретичні та практичні аспекти використання механізмів фінансування підприємств агропромислового комплексу розглядались у працях: М. І. Крупки, Ю. С. Архангельського, А. Г. Гончарука, В. М. Гейця, О. Г. Маля, П. Т. Саблука, В. Дехтярова, В. І. Власова та інших науковців. Зауважимо, в економічній літературі немає комплексних моделей реалізації заходів державної підтримки сільськогосподарського виробництва.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Ефективний розвиток сільськогосподарсько-

го підприємства залежить від багатьох факторів і вимагає належного рівня фінансування. Загальновідомо, що надходження коштів у сільськогосподарське виробництво має відбуватися вчасно та у необхідних обсягах, інакше буде порушено ритм виробничих процесів, а продуктивність виробництва загалом буде зменшуватися. Фінансові процеси у сільськогосподарському виробництві мають певні особливості, що відрізняють їх від інших галузей. Кошти від реалізації власної продукції в аграріїв з'являються сезонно, а потреба у фінансуванні виробництва, як відомо, є постійною. Безперервне фінансування агропромислових підприємств можна забезпечити за рахунок не лише власних, але й залучених коштів. Проте для результативного їх використання потрібно вдосконалювати механізми державної підтримки.

Створити сприятливу кін'юктуру для забезпечення сталого функціонування аграрного комплексу за допомогою економічних важелів (платежі з бюджету, компенсації витрат виробництва, підтримка цін, субсидії на вдосконалення виробничої структури, розробка і здійснення різних програм).

В економічно розвинутих країнах з ринковою економікою складний регулюючий механізм розвитку охоплює процеси «вільного ціноутворення» під дією співвідношень попиту і пропозицій, а також активне використання системи державного законодавства, особливо щодо здійснення грошово-фінансової та банківсько-кредитної, емісійної та курсової, а там, де це необхідно, і цінової політики.

Зарубіжний досвід доводить, що держава за допомогою цінового регулювання і квотування обсягів товаровиробництва безпосередньо підтримує рівень доходності фермерських господарств, обмежує рівні ринкових цін монополістів введенням жорстокого антимонопольного законодавства тощо. Інакше кажучи, ні в США, ні в країнах ЄС, ні в Японії ринкової анархії в цьому відношенні не допускається: тут функціонує чіткий економічний механізм, який оптимізує дію ринкової і державної підтримки.

Так, у США у сфері надання фінансових послуг сільськогосподарським товаровиробникам діють спеціальне Агентство з обслуговування фермерів, Товарно-кредитна корпорація, фермерські гарантійні фонди для кредитування та підтримки страхування ризиків, фермерські кооперативні банки та інші інституції. Ними здійснюються програми товарного кредитування вирощування майбутнього врожаю, визначеного конгресом США по відповідному переліку сільськогосподарських культур, організуються закупівлі надлишків основних видів продовольчих товарів безпосередньо у виробників, надаються спеціальні фермерські позики для їх розвитку, фінансуються програми консервації фермерами сільськогосподарських земель, розміщених на еродованих або чутливих до змін навколишнього середовища ґрунтах, підтримується страхування сільськогосподарських ризиків, здійснюється кредитування під низькі відсотки для підтримки виробництва стратегічно важливих видів сільськогосподарської продукції з поверненням кредитів виключно у товарній формі тощо.

Для фермерів, які беруть участь у визначених конгресом США програмах, щорічно затверджуються гарантовані державні ціни на сільськогосподарську продукцію. Крім того, після підписання відповідних контрактів фермерам надається можливість отримати некомерційну безвідсоткову позику розміром до 50 % загальної вартості майбутньої продукції. З метою підтримки виробника також передбачена щорічна держав-

Мета

Додаток
Матеріал

Постановка проблеми

Виділення невирішених частин загальної проблеми

Аналіз останніх досліджень і публікацій